

ОЦІНКА ВПЛИВУ ГАЛУЗЕВИХ ФАКТОРІВ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПІДПРИЄМСТВ ПРОМИСЛОВОСТІ

©2020 ВЛАСОВА Н. О., НОСИРЄВ О. О.

УДК 336.671:658.14
JEL: G17; G32; L16; L52

Власова Н. О., Носирєв О. О. Оцінка впливу галузевих факторів на фінансові результати підприємств промисловості

Метою проведеного дослідження є виявлення найбільш впливових галузевих факторів на формування фінансових результатів підприємств промисловості, кількісна оцінка сили їх впливу та визначення найбільш вагомих. Актуальність даного прикладного дослідження полягає в тому, що управління формуванням необхідного розміру фінансових результатів як внутрішнього фінансового джерела для інноваційного розвитку підприємств різних галузей промисловості потребує чіткого уявлення про силу впливу різних груп факторів (макро-, мезо- та мікрорівня). У статті наведено результати кореляційного аналізу тісноти зв'язку між основними показниками фінансових результатів підприємств різних галузей промисловості та групами показників, що характеризують: обсяг діяльності відповідної галузі; досягнутий рівень концентрації виробництва; органічну та фінансову структуру капіталу; стан та ефективність використання ресурсів. Для проведення множинного кореляційного аналізу розглядалася інформація по 27 позиціях галузей промисловості, що збігаються із класифікацією Державної служби статистики України. Розрахунки проводилися окремо за роками у період 2016–2018 рр. і додатково за 2012 р., що дало можливість визначити стійкість виявлених взаємозв'язків. Результати проведеного дослідження показали, що сьогодні найбільш впливовими факторами є конкурентна структура та рівень концентрації в різних галузях промисловості. Також помітно впливають фінансова структура капіталу та тип політики фінансування активів. Існує висока тіснота зв'язку з рівнем фондоозброєності праці. Водночас кореляційний аналіз не підтверджує наявності зв'язку з показниками, що характеризують ефективність використання ресурсів. Обґрунтовано необхідність подальших досліджень впливу внутрішньогалузевих факторів на формування фінансових результатів підприємств промисловості.

Ключові слова: фінансові результати, прибутковість, галузь, підприємства промисловості, фактори, кореляційний аналіз, тіснота зв'язку.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-394-402>

Табл.: 2. **Бібл.:** 13.

Власова Наталія Олександрівна – кандидат економічних наук, професор, професор кафедри міжнародного бізнесу та фінансів, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Кирпичова, 2, Харків, 61002, Україна)

E-mail: nvlasova.vlasova1@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5156-973X>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/AAN-2560-2020>

SPIN: <http://elibrary.ru/7345-7612>

Носирєв Олександр Олександрович – кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного бізнесу та фінансів, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Кирпичова, 2, Харків, 61002, Україна)

E-mail: nosyriev.bf@khpі.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4089-3336>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/AAN-2590-2020>

УДК 336.671:658.14
JEL: G17; G32; L16; L52

Власова Н. А., Носирєв А. А. Оценка влияния отраслевых факторов на финансовые результаты предприятий промышленности

Целью проведенного исследования является выявление отраслевых факторов, которые оказывают наибольшее влияние на формирование финансовых результатов предприятий промышленности, количественная оценка силы их влияния и выделение наиболее существенных. Актуальность данного прикладного исследования состоит в том, что управление формированием необходимого размера финансовых результатов как внутреннего финансового источника для инновационного развития предприятий разных отраслей промышленности требует четкого представления о силе влияния разных групп факторов (макро-, мезо- и микроуровня). В статье приведены результаты корреляционного анализа тесноты связи между основными показателями финансовых результатов предприятий разных отраслей промышленности и группами показателей, характеризующих: объем деятельности соответствующей отрасли; достигнутый уровень концентрации производства; органическую и финансовую структуру капитала; состояние и эффективность использования ресурсов. Для проведения множественного корреляционного анализа рассматривалась информация по 27 позициям отраслей промышленности, которые совпадают с классификацией Государственной службы статистики Украины. Расчёты проводились отдельно по годам в период 2016–2018 гг. и дополнительно по 2012 г., что дало возможность выявить устойчивость выявленных взаимосвязей. Результаты проведенного исследования показали, что сегодня наиболее влиятельными факторами являются конкурентная структура и уровень концентрации производства в разных отраслях промышленности. Также заметно влияют финансовая структура капитала и тип политики финансирования активов. Существует высокая теснота связи с фондовооруженностью труда. В то же время корреляционный анализ не подтвердил наличия связи с показателями, характеризующими эффективность использования ресурсов. Обоснована необходимость дальнейших исследований влияния внутриотраслевых факторов на формирование финансовых результатов предприятий промышленности.

Ключевые слова: финансовые результаты, прибыльность, отрасль, предприятия промышленности, факторы, корреляционный анализ, теснота связи.

Табл.: 2. **Библ.:** 13.

Власова Наталья Алексеевна – кандидат экономических наук, профессор, профессор кафедры международного бизнеса и финансов, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт» (ул. Кирпичёва, 2, Харьков, 61002, Украина)

E-mail: nvlasova.vlasova1@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5156-973X>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/AAN-2560-2020>

SPIN: <http://elibrary.ru/7345-7612>

Носырев Александр Александрович – кандидат географических наук, доцент, доцент кафедры международного бизнеса и финансов, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт» (ул. Кирпичёва, 2, Харьков, 61002, Украина)

E-mail: nosyriev.bf@khpі.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4089-3336>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/AAN-2590-2020>

UDC 336.671:658.14

JEL: G17; G32; L16; L52

Vlasova N. O., Nosyriev O. O. Assessing the Influence of Industry Factors on the Financial Results of Industrial Enterprises

The carried out research is aimed at identifying the industry factors that have the greatest impact on the formation of financial results of industrial enterprises, providing quantification of the strength of their influence and allocating the most significant among them. The relevance of this applied study consists therein that managing the formation of the necessary size of financial results as an internal financial source for the innovative development of enterprises in different industries requires a clear understanding of the power of influence of different groups of factors (at macro, meso- and micro-levels). The article provides the results of a correlation analysis of the strength of relationship between the main indicators of financial performance of enterprises of different industries and groups of indicators, characterizing: the volume of activity of the relevant industry; the achieved level of concentration of production; the organic and financial capital structure; status and efficiency of resource use. For the multiple correlation analysis, information was considered on 27 positions of industries, which coincide with the classification of the State Statistics Service of Ukraine. The calculations were carried out separately for years between 2016 and 2018, and additionally for 2012, which allowed to define sustainability of the identified relationships. The results of the carried out research show that today the most influential factors are the competitive structure and the level of concentration of production in different industries. The financial structure of capital and the type of asset financing policy are also significantly influential. There is a high strength of relationship in the capital-labor ratio. At the same time, the correlation analysis did not prove a relationship with indicators, which characterize efficiency in the use of resources. The need for further research into the influence of the intra-industrial factors on the formation of financial results of industrial enterprises is substantiated.

Keywords: financial results, profitability, industry, industrial enterprises, factors, correlation analysis, strength of relationship.

Tabl.: 2. **Bibl.:** 13.

Vlasova Nataliya O. – PhD (Economics), Professor, Professor of the Department of International Business and Finance, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (2 Kyrpychova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: nvlasova.vlasova1@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5156-973X>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/AAN-2560-2020>

SPIN: <http://elibrary.ru/7345-7612>

Nosyriev Oleksandr O. – PhD (Geography), Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Business and Finance, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (2 Kyrpychova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: nosyriev.bf@khpі.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4089-3336>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/AAN-2590-2020>

Кризовий стан сучасної економіки України, що посилюється негативними тенденціями та несприятливою кон'юктурою зовнішніх ринків, потребує суттєвих структурних змін, і, передусім, відновлення та інноваційного розвитку реального сектора. Галузі промисловості складають його основу та є базисом для підйому. Але останніми роками частка промисловості в загальному обсязі виручки від реалізації продукції знижується – з 34,8% у 2016 р. до 33,1% у 2018 р. [1]. Розрахунок на іноземні інвестиції в провідні галузі промисловості виявився марним. Головним джерелом фінансування розвитку промислових підприємств залишаються їхні власні кошти (наближаються до 90% по промисловості) [2]. Тому сьогодні необхідно орієнтуватися тільки на внутрішні можливості підприємств щодо фінансування розвитку, а саме – на рівень дохідності та прибутковості або величину їх фінансових результатів.

Виконано в межах НДР «Управління фінансовими результатами підприємств промисловості» № 0118U002403.

Фінансові результати підприємств промисловості від операційної та інших видів діяльності суттєво коливаються по галузях і формуються під впливом значного кола різноманітних факторів. У системі зовнішніх факторів певну роль відіграє група факторів мезосередовища, яка визначає галузеві особливості операційної, а, відповідно, і фінансової та інвестиційної діяльності підприємств.

Проведений раніше авторами аналіз [3] коливань рівня прибутковості основних груп галузей промисловості показав, що їх участь у формуванні загальних фінансових результатів промисловості значно різниться. Основний вклад вносить добувна промисловість, на другому місці – група галузей переробної промисловості, що виробляє споживчі товари. Рівень рентабельності продажів за всіма видами діяльності коливається у 2018 р. від 23,0% для підприємств групи В до 1,40% для групи С і має від'ємні значення для груп підприємств D та E відповідно (–0,6% та –5,1%) [1]. Значні коливання спостерігаються й у межах кожної групи.

Основні аспекти забезпечення необхідного рівня прибутковості та достатнього обсягу кінцевих фінансових результатів суб'єктів господарювання висвітлені в працях багатьох вітчизняних і зарубіжних учених: Бланка І., Палія В., Друрі К., Блека Д., Етрілла П., МакЛейні Е. та ін. [4–8]. Що стосується сучасних проблем визначення внутрішніх джерел фінансування розвитку підприємств промисловості України, то вони розглядаються такими вченими, як: Тарасова Н., Клименко А., Ємельянов В., Іщук С., Шовкун І. [9–11] та ін. Це підкреслює необхідність спеціальних досліджень особливостей формування фінансових результатів у різних галузях промисловості в сучасних умовах.

Мета статті – дослідити та виявити, які саме галузеві фактори є найбільш впливовими щодо формування фінансових результатів підприємств промисловості. Крім цього, кількісно оцінити силу впливу цих факторів і визначити найбільш вагомі.

Промисловість – дуже складна галузь національної економіки. Відповідно до класифікації Держкомстату України підприємств за видами економічної діяльності промисловість України включає 34 галузі та 123 підгалузі, які об'єднані у 4 групи: В – галузі добувної промисловості; С – галузі переробної промисловості; D – галузі постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; Е – галузі водопостачання, каналізації, поводження з відходами [1].

Галузева приналежність підприємств визначається основним видом їх економічної діяльності, тобто діяльністю, що створює найбільшу частку доданої вартості. Розподіл підприємств за галузями здійснюється виходячи з:

- ✦ призначення та особливостей продукції, що виробляється;
- ✦ характеру технологічних процесів, що використовуються;
- ✦ єдності сировини, що переробляється, та інших ресурсів, що споживаються.

Враховуючи вищеперелічені ознаки галузей та підгалузей промисловості, можна визначити систему факторів мезорівня, які, безумовно, впливають на доходи та витрати підприємств, а, відповідно, і на показники фінансових результатів та прибутковості.

Перш за все, призначення та особливості продукції визначають можливості позиціонування підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках і впливають на обсяги реалізації продукції. Від характеру технологічних процесів та сукупності та складу ресурсів залежать капітальні та поточні витрати підприємств.

Галузеві особливості знаходять відображення у просторовому розміщенні підприємств, рівні концентрації виробництва та інтенсивності внутрішньогалузевої конкуренції. Тривалість виробничого циклу, відмінності технологічного характеру впливають

на структуру активів і, відповідно, на співвідношення змінних і постійних витрат. Особливості операційної діяльності, склад ресурсного потенціалу, швидкість обороту активів відбиваються на джерелах фінансування та структурі капіталу і фінансових витратах.

Вивчення цих характеристик, виявлення тенденцій їх змінення створюють «профіль» окремих галузей промисловості та надають важливу інформацію для визначення можливих напрямків розвитку кожного підприємства за рахунок нарощування прибутковості.

Дослідження взаємозв'язку та залежності фінансових результатів підприємств промисловості від галузевих факторів здійснено на основі статистичної інформації та з використанням кореляційного аналізу. Для цього як результативні відібрано 5 показників Y_1 – Y_5 (табл. 1), які з різних сторін характеризують прибутковість тієї чи іншої галузі промисловості. Це як абсолютні, так і відносні показники.

Що стосується показників, які відображають факторні змінні X_1 – X_{16} (див. табл. 1), то вони були згруповані таким чином. У першу групу були включені абсолютні значення загальних показників, що характеризують обсяг діяльності відповідної галузі. Другу групу склали показники, що відображають досягнутий рівень концентрації виробництва. Третя група обіймає фінансові показники, які визначають органічну та фінансову структуру капіталу, притаманну кожній галузі. До четвертої групи увійшли показники стану та ефективності використання ресурсів.

Під час відбору показників автори виходили із можливості наявності статистичної інформації та кількісної оцінки показників. Для проведення множинного кореляційного аналізу розглядалася інформація по 27 позиціях галузей промисловості, що збігаються з класифікацією Держкомстату України. Розрахунки проводилися окремо за роками в період 2016–2018 рр. і додатково у 2012 р., що дало можливість визначити стійкість виявлених взаємозв'язків. Значення парних коефіцієнтів кореляції наведено в табл. 2.

Виходячи з того, що в аналітичній літературі виділяють такі діапазони значень коефіцієнтів кореляції для характеристики тісноти зв'язку: до 0,3 – зв'язок слабкий; 0,3–0,5 – помірний; 0,5–0,7 – помітний; 0,7–0,9 – високий; понад 0,9 – досить високий, а також, якщо значення коефіцієнта кореляції має негативний знак, і це свідчить про наявність не прямого, а зворотного зв'язку між розглянутими явищами [12; 13], можна зробити такі висновки.

Розмір галузі за обсягом реалізованої продукції, активів та кількістю зайнятих працівників практично не впливає на показники прибутковості. Дещо помітний зв'язок має місце між питомою вагою прибуткових підприємств та їх кількістю (коефіцієнти кореляції у трьох роках перевищують 0,3), що обумовлено, на

Позначки змінних для кореляційного аналізу впливу галузевих факторів на фінансові результати підприємств промисловості

Показник	Зміст показника
Функціональні змінні	
Y1	Фінансовий результат до оподаткування, млн грн
Y2	Питома вага прибуткових підприємств у галузі, %
Y3	Рентабельність операційної діяльності, %
Y4	Рентабельність усієї діяльності, %
Y5	Фінансовий результат до оподаткування у розрахунку на 1 підприємство, млн грн
Загальні показники обсягу галузі	
X1	Обсяг реалізованої продукції, млрд грн
X2	Кількість підприємств, од.
X3	Кількість зайнятих працівників, тис. осіб
X4	Обсяг активів, млрд грн
Показники концентрації виробництва	
X5	Середній розмір підприємств за обсягом реалізації продукції, млн грн
X6	Середній розмір підприємств за кількістю зайнятих працівників, осіб
X7	Середній розмір підприємства за обсягом активів, млн грн
X8	Питома вага малих підприємств у їх загальній кількості, %
Фінансові показники структури капіталу	
X9	Питома вага необоротних активів у складі активів, %
X10	Питома вага власного капіталу, %
X11	Питома вага довгострокових зобов'язань, %
X12	Частка власного оборотного капіталу в забезпеченні оборотних активів, %
Показники стану та ефективності використання ресурсів	
X13	Середньорічний виробіток одного зайнятого працівника, тис. грн
X14	Фондовіддача, од.
X15	Фондоозброєність праці, тис. грн (необоротні активи/чисельність працюючих)
X16	Середньорічна заробітна плата, тис. грн

наш погляд, різницею у структурі галузей. Галузі, що налічують більшу кількість підприємств, як правило, мають значну частку невеликих і малих підприємств, що супроводжується певним зростанням і частки прибуткових, але не прибутковості галузі в цілому.

Спостерігається значний зв'язок між показниками фінансових результатів і показниками, що характеризують рівень концентрації виробництва або конкурентну структуру окремих галузей промисловості. Високий і навіть досить високий вплив здійснює середній розмір підприємств за обсягом реалізації продукції на загальний розмір фінансових результатів до оподаткування в цілому по галузі та в розрахунку на одне підприємство. Протягом років, що досліджуються, тіснота зв'язку зростає, і у 2018 р. значення коефіцієнтів кореляції підвищуються відповідно до 0,707 та 0,940.

Помітний і високий зв'язок має місце між розміром підприємства та показниками рентабельності.

При цьому рентабельність операційної діяльності піддається більшому впливу, ніж рентабельність усіх видів діяльності підприємств в цілому, що обумовлено дією механізму операційного левериджу, з одного боку, та певним негативним впливом інших видів діяльності підприємств на кінцеві фінансові результати, з іншого. А от чим більшу частку займають великі підприємства у структурі галузі, тобто чим меншу кількість підприємств вона налічує, тим менше питома вага прибуткових підприємств.

У дещо меншому ступені на рівень прибутковості підприємств різних галузей промисловості, але у тому ж напрямі, впливає показник середнього розміру підприємства за чисельністю працюючих. Чим більші підприємства за чисельністю працюючих, тим більший розмір фінансових результатів у розрахунку на одне підприємство (тіснота зв'язку підвищується з 0,784–0,753 у 2012 та 2016 рр. до 0,862

Значення коефіцієнтів кореляції щодо тісноти зв'язку між функціональними змінними та галузевими факторами

Галузеві фактори / Роки	Функціональні змінні				
	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5
	Фінансовий результат до оподаткування, млн грн	Питома вага прибуткових підприємств у галузі, %	Рентабельність операційної діяльності, %	Рентабельність усієї діяльності, %	ФР до оподаткування у розрахунку на 1 підприємство, млн грн
1	2	3	4	5	6
Загальні показники обсягу галузі					
X1	Обсяг реалізованої продукції, млрд грн				
2012	0,119	-0,170	-0,062	-0,048	-0,011
2016	-0,218	-0,164	-0,005	-0,016	0,007
2017	0,029	-0,202	0,004	-0,039	0,044
2018	0,170	-0,193	-0,016	-0,028	0,043
X2	Кількість підприємств, од.				
2012	0,118	0,333	-0,179	-0,116	-0,174
2016	-0,143	0,423	-0,188	-0,130	-0,187
2017	-0,034	0,167	-0,178	-0,163	-0,201
2018	-0,140	0,346	-0,256	-0,226	-0,249
X3	Кількість зайнятих працівників, тис. осіб				
2012	0,106	-0,210	-0,140	-0,149	-0,085
2016	-0,278	-0,095	-0,022	-0,079	-0,075
2017	-0,072	-0,163	-0,101	-0,165	-0,065
2018	0,028	-0,090	-0,143	-0,189	-0,078
X4	Обсяг активів, млрд грн				
2012	0,174	-0,268	0,014	0,012	0,071
2016	-0,154	-0,256	0,059	0,015	0,123
2017	0,073	-0,260	0,095	0,037	0,143
2018	0,223	-0,253	0,062	0,041	0,136
Показники концентрації виробництва					
X5	Середній розмір підприємств за обсягом реалізації продукції, млн грн				
2012	0,378	-0,531	0,624	0,554	0,848
2016	0,511	-0,597	0,533	0,337	0,858
2017	0,633	-0,227	0,700	0,599	0,892
2018	0,707	-0,250	0,630	0,593	0,940
X6	Середній розмір підприємства за чисельністю працюючих				
2012	0,338	-0,640	0,587	0,475	0,784
2016	0,388	-0,659	0,531	0,245	0,753
2017	0,491	-0,230	0,600	0,465	0,826
2018	0,565	-0,302	0,563	0,446	0,862
X7	Середній розмір підприємства за обсягом активів, млн грн				
2012	0,471	-0,546	0,730	0,642	0,917
2016	0,555	-0,568	0,585	0,357	0,930
2017	0,678	-0,218	0,747	0,647	0,931
2018	0,724	-0,213	0,658	0,615	0,969
X8	Питома вага малих підприємств у їх загальній кількості, %				
2012	-0,236	0,542	-0,423	-0,352	-0,471
2016	-0,248	0,616	-0,422	-0,169	-0,505

1	2	3	4	5	6
2017	-0,242	0,305	-0,349	-0,206	-0,494
2018	-0,362	0,416	-0,370	-0,257	-0,552
Фінансові показники структури капіталу					
X9	<i>Питома вага необоротних активів у складі активів, %</i>				
2012	-0,060	-0,581	0,018	-0,012	0,068
2016	0,090	-0,518	-0,392	-0,301	0,164
2017	0,051	-0,464	-0,071	0,004	0,062
2018	0,123	-0,581	-0,044	-0,092	0,104
X10	<i>Питома вага власного капіталу, %</i>				
2012	0,399	-0,303	0,535	0,633	0,341
2016	0,657	-0,116	0,242	0,473	0,274
2017	0,393	-0,051	0,322	0,485	0,248
2018	0,245	-0,079	0,167	0,291	0,204
X11	<i>Питома вага довгострокових зобов'язань, %</i>				
2012	-0,292	0,235	-0,353	-0,436	-0,126
2016	-0,542	0,057	-0,292	-0,536	-0,232
2017	-0,289	0,042	-0,261	-0,364	-0,213
2018	-0,234	-0,174	-0,160	-0,304	-0,202
X12	<i>Частка власного оборотного капіталу у забезпеченні оборотних активів, %</i>				
2012	0,351	0,437	0,383	0,503	0,260
2016	0,563	0,377	0,550	0,634	0,171
2017	0,467	0,380	0,476	0,600	0,256
2018	0,197	0,297	0,227	0,385	0,152
Показники стану та ефективності використання ресурсів					
X13	<i>Середньорічний виробіток одного зайнятого працівника, тис. грн</i>				
2012	-0,015	-0,177	0,047	-0,006	0,153
2016	0,066	-0,288	0,133	0,137	0,235
2017	0,256	-0,218	0,254	0,203	0,250
2018	0,351	-0,326	0,235	0,278	0,258
X14	<i>Фондовіддача, од.</i>				
2012	-0,130	0,467	-0,233	-0,188	-0,254
2016	-0,054	0,397	0,139	0,196	-0,224
2017	-0,101	0,119	-0,085	-0,119	-0,207
2018	-0,139	0,306	-0,044	0,017	-0,222
X15	<i>Фондоозброєність праці, тис. грн. (необоротні активи/чисельність працюючих)</i>				
2012	0,231	-0,516	0,439	0,307	0,434
2016	0,366	-0,506	0,204	0,216	0,569
2017	0,583	-0,464	0,598	0,563	0,524
2018	0,755	-0,474	0,629	0,615	0,558
X16	<i>Середньорічна заробітна плата, тис. грн</i>				
2012	-0,015	-0,286	0,206	0,075	0,192
2016	0,194	-0,258	0,345	0,246	0,303
2017	0,176	-0,101	0,372	0,290	0,232
2018	0,468	-0,266	0,510	0,402	0,418

у 2018 р.). Достатньо стійкий і помітний зв'язок даного показника концентрації має місце з показниками рентабельності операційної діяльності (коливання коефіцієнта в межах 0,531–0,600).

Значний і навіть самий високий вплив на показники фінансових результатів підприємств здійснює показник, який характеризує рівень концентрації по розміру активів у розрахунку на одне підприємство. Він знаходиться на першому місці по міцності впливу серед факторів, що досліджувалися. Тіснота зв'язку висока та поступово зростає в періоді, що аналізується, з абсолютними показниками фінансових результатів у цілому по галузях (Y1) та в розрахунку на одне підприємство (Y5). Стабільний і помітно високий зв'язок у цього показника з показниками рентабельності. А от частка прибуткових підприємств у галузях з високим рівнем концентрації по розміру активів, якщо й помітно залежить у 2012 та 2016 рр., але має від'ємне значення коефіцієнтів кореляції, що свідчить про наявність зворотного зв'язку. Тобто висока питома вага прибуткових підприємств у тій чи іншій галузі за рахунок високої частки малих підприємств не забезпечує відповідно більших розмірів фінансових результатів та показників рентабельності.

Останній висновок підтверджується і значеннями коефіцієнтів кореляції між усіма функціональними змінними (Y1–Y5) та показником питомої ваги малих підприємств у галузях промисловості. Чим вищим є останній показник, чим нижчим є рівень концентрації в галузі, тим меншими будуть фінансові результати та показники рентабельності. Але сила зворотного зв'язку помірна або навіть дуже слабка.

Наступна група факторів представлена фінансовими показниками, що відображують структуру активів та капіталу (X9–X11), а також політику фінансування активів у підприємствах галузей промисловості (X12). Як видно з табл. 2, структура активів, а саме – питома вага необоротних активів у загальній сумі активів, не має стійкого і тісного зв'язку з усіма функціональними змінними, за виключенням Y2. Зворотний і помірно-помітний зв'язок з часткою прибуткових підприємств обумовлений, на наш погляд, тим, що малі підприємства, які є менш прибутковими, мають незначну частку власних необоротних активів.

Вплив структури капіталу на прибутковість також носить нестійкий характер, а у 2018 р. стає слабким або взагалі не спостерігається. Але можна відмітити деякі закономірності: зростання питомої ваги власного капіталу позитивно відбивається на загальній величині фінансових результатів; рентабельність усіх видів діяльності, що включає й фінансову, реагує з більшою силою на зростання частки власного капіталу та зменшення довгострокових зобов'язань. Останнє пояснюється високими фінансовими витратами на залучення позикового капіталу.

Стан політики фінансування активів підприємств різних галузей промисловості, що оцінювався за допомогою показника питомої ваги власного капіталу в забезпеченні оборотних активів, має позитивну помірно-помітну тісноту зв'язку з усіма показниками прибутковості (за виключенням Y5) у трьох роках 2012, 2016 та 2017 рр. Особливо помітний зв'язок з показником рентабельності всіх видів діяльності, на другому місці – рентабельність операційної діяльності, на третьому – розмір фінансових результатів у цілому по галузі. Позитивний зв'язок має місце з часткою у галузі прибуткових підприємств, що можна пояснити перевагою консервативного підходу до фінансування активів у малих підприємствах. Але у 2018 р. чіткий зв'язок не спостерігається.

Остання група факторів включає показники, що характеризують стан та ефективність використання ресурсів підприємств. З теоретичної точки зору ефективного використання ресурсів, безумовно, повинно позитивно впливати на фінансові результати підприємств промисловості. Але значення коефіцієнтів кореляції не підтверджують цієї залежності протягом усього періоду. Так, лише у 2018 р. має місце помітний зв'язок показників виробітку одного зайнятого працівника із загальним розміром фінансових результатів до оподаткування в цілому по галузях (коефіцієнт кореляції 0,351). Не впливають на показники прибутковості й значення показників фондоддачі. Це обумовлено тим, що, як уже було відмічено, відсутній зв'язок між загальними показниками галузей першої групи (виручкою від реалізації продукції, чисельністю працюючих, величиною активів) та фінансовими результатами.

Незважаючи на те, що саме ці показники, що характеризують обсяги діяльності галузей промисловості, між собою знаходяться в тісному зв'язку (коефіцієнти кореляції перевищують 0,8–0,9), показники ефективності використання ресурсів виробіток і фондоддача корелюють між собою значно з меншою силою (коефіцієнти кореляцію протягом періоду знижуються від помірного 0,494 у 2012 р. до слабкого – 0,289 у 2017 р. і до 0,338 у 2018 р.). А от фондоозброєність праці позитивно та помітно, а у 2018 р. навіть високо, впливає на загальну величину фінансових результатів підприємств промисловості. У 2017 та 2018 рр. помітним стає зв'язок між фондоозброєністю та показниками рентабельності й фінансовими результатами в розрахунку на одне підприємство. Такий взаємозв'язок дає можливість дійти висновку, що формування поточних витрат у останні роки більш пов'язано з витратами на трудові ресурси, ніж з витратами на використання активів підприємств. Скорочення чисельності працюючих у підприємствах в межах окремих галузей промисловості, яке супроводжується відповідним зростанням фондоозброєності праці, навіть в умовах підвищення середньої заробіт-

ної плати, забезпечує відносно зменшення поточних витрат. Це підтверджується і позитивним впливом середньої заробітної на фінансові результати та рентабельність підприємств різних галузей промисловості у 2018 р., за виключенням показника питомої ваги прибуткових підприємств.

Віддача ресурсів не відбивається на стані прибутковості в силу більшої дії інших факторів. Так, галузям з високим рівнем концентрації активів у розрахунку на одне підприємство та, відповідно, високим рівнем фондоозброєності праці притаманний високий рівень монополізації (галузі добувної промисловості сирої нафти, газу та металевих руд та ін.), що й забезпечує високу прибутковість і рентабельність за рахунок лише цінових факторів.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження свідчить, що фінансові результати та прибутковість підприємств промисловості залежать від групи факторів мезорівня, тобто тих, що визначають їх певні галузеві особливості. Так, коливання абсолютних і відносних показників фінансових результатів тісно пов'язано з конкурентною структурою та рівнем концентрації в різних галузях промисловості. Помітно впливають в окремі періоди й показники, що відображають фінансову структуру капіталу та тип політики фінансування активів. Позитивна та висока тіснота зв'язку має місце з рівнем фондоозброєності праці. Але, на жаль, кореляційний аналіз не підтверджує наявності зв'язку з показниками, що характеризують ефективність використання ресурсів. Це викликає необхідність проведення подальших досліджень впливу внутрішньогалузевих факторів на фінансові результати підприємств промисловості. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Нова індустріалізація – реальний шанс для України / Антикризисна рада громадських організацій України. Київ, 2018. 39 с. URL: https://uspp.ua/assets/doc/maket_nov_2019.pdf
3. Власова Н. О., Носирев О. О., Кочетова Т. І. Особливості стану та динаміки фінансових результатів підприємств промисловості за видами економічної діяльності. *Бізнес Інформ*. 2018. № 11. С. 303–309. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-11_0-pages-303_309.pdf
4. Бланк І. А. Управление прибылью. Киев : Ника-Центр, 2007. 768 с
5. Палий В. Ф. Управленческий учет издержек и доходов (с элементами финансового учета). М. : ИНФРА-М, 2006. 280 с.
6. Друри К. Управленческий учет для бизнес-решений : учебник / пер. с англ. М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2012. 655 с.
7. Блэк Д. Введение в бухгалтерский управленческий учет / пер. с англ. М. : Весь Мир, ИНФРА-М, 2009. 424 с.

8. Этрилл П., МакЛейни Э. Финансовый менеджмент и управленческий учет для руководителей и бизнесменов / пер. с англ. В. Ионов. М. : Альпина Паблшер, 2012. 648 с.
9. Промисловість України: тенденції, проблеми, перспективи : монографія / Н. В. Тарасова, Л. П. Клименко, В. М. Ємельянов та ін. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. 320 с.
10. Ішук С. О. Оцінка ефективності функціонування промислового сектор економіки регіонів України. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»*. 2018. Вип. 1. С. 88–97.
11. Шовкун І. А. Інвестиційне забезпечення неоіндустріальної трансформації промислового потенціалу України // Неоіндустріальна трансформація промислового потенціалу України : колективна монографія / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. В. Дейнеко. Київ, 2016. С. 126–197.
12. Уотшем Т. Дж., Паррамоу К. Количественные методы в финансах / пер. с англ. под ред. М. Р. Ефимовой. М. : Финансы, ЮНИТИ, 1999. 527 с.
13. Хелферт Э. Техника финансового анализа / пер. с англ. 10-е изд. СПб. : Питер, 2003. 640 с.

REFERENCES

- Blank, I. A. *Upravleniye pribylyu* [Profit Management]. Kyiv: Nika-Tsentr, 2007.
- Blek, D. *Vvedeniye v bukhgalterskiy upravlencheskiy uchet* [Introduction to Accounting Management Accounting]. Moscow: Ves Mir; INFRA-M, 2009.
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- Druri, K. *Upravlencheskiy uchet dlya biznes-resheniy* [Management Accounting for Business Solutions]. Moscow: YuNITI-DANA, 2012.
- Etrill, P., and MakLeyni, E. *Finansovyy menedzhment i upravlencheskiy uchet dlya rukovoditeley i biznesmenov* [Financial Management and Management Accounting for Executives and Businessmen]. Moscow: Alpina Pablissher, 2012.
- Ishchuk, S. O. "Otsinka efektyvnosti funktsionuvannya promyslovoho sektor ekonomiky rehioniv Ukrainy" [Estimation of the Functioning Efficiency of the Industrial Sector of Economy of the Ukraine Regions]. *Naukoviy visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu. Seriya «Ekonomika»*, no. 1 (2018): 88-97.
- Khelfert, E. *Tekhnika finansovogo analiza* [The Technique of Financial Analysis]. St. Petersburg: Piter, 2003.
- "Nova industrializatsiia – realnyi shans dlia Ukrainy" [New Industrialization Is a Real Chance for Ukraine]. Antykryzova rada hromadskykh orhanizatsii Ukrainy. Kyiv, 2018. https://uspp.ua/assets/doc/maket_nov_2019.pdf
- Paliy, V. F. *Upravlencheskiy uchet izderzhki i dokhodov (s elementami finansovogo ucheta)* [Management Accounting of Costs and Revenues (with Elements of Financial Accounting)]. Moscow: INFRA-M, 2006.
- Shovkun, I. A. "Investytsiine zabezpechennia neoindustrialnoi transformatsii promyslovoho potentsialu Ukrainy" [Investment Support of Neo-industrial Transformation of Ukraine's Industrial Potential]. In *Neoindustrialna transformatsiia promyslovoho potentsialu Ukrainy*, 126-197. Kyiv, 2016.

Tarasova, N. V. et al. *Promyslovist Ukrainy: tendentsii, problemy, perspektyvy* [Industry of Ukraine: Tendencies, Problems, Prospects]. Mykolaiv: Vyd-vo ChDU im. Petra Mohyly, 2011.

Uotshem, T. Dzh., and Parramou, K. *Kolichestvennyye metody v finansakh* [Quantitative Methods in Finance]. Moscow: Finansy; YuNITI, 1999.

Vlasova, N. O., Nosyriev, O. O., and Kochetova, T. I. "Osoblyvosti stanu ta dynamiky finansovykh rezultativ pidpriemstv promyslovosti za vydamy ekonomichnoi diialnosti" [The Features of the Status and Dynamics of Financial Results of Industrial Enterprises by the Kinds of Economic Activity]. *Biznes Inform.* 2018. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-11_0-pages-303_309.pdf

УДК 336:004
JEL: G29; L86

ФІНТЕХ У СФЕРІ ПЛАТЕЖІВ: СВІТОВИЙ ДОСВІД, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

©2020 СКИЦЬКО В. І., ДІДУХ І. В.

УДК 336:004
JEL: G29; L86

Скицько В. І., Дідух І. В. Фінтех у сфері платежів: світовий досвід, тенденції та перспективи

Фінтех надає можливості отримання фінансових послуг новими способами з мінімізацією потреби присутності клієнта в офісі банку, фінансовій установі тощо. Розвиток Інтернету та мобільних пристроїв зумовив стрімкий розвиток фінтеху, зокрема у сфері платежів. У статті досліджено тенденції та перспективи розвитку платежів як одного з популярних напрямів фінансових технологій через призму компаній, які займають лідируючі позиції у цій сфері. Досліджено основні напрямки та етапи розвитку таких фінтех-компаній, ключові аспекти в їх діяльності. Зокрема, у роботі здійснено порівняння основних етапів розвитку компаній «Ant Financial» та «Paytm» за показниками ринкової капіталізації, кількості користувачів та сфери діяльності. Досліджено, як нові послуги у сфері платежів полегшують життя користувачів. Проаналізовано сучасні тенденції розвитку сфери платежів та їх розповсюдження серед компаній – лідерів у цій сфері. Зокрема, дослідження показали, що лише дві компанії – «Ant Financial» та «Paytm» – охоплюють усі актуальні аспекти (послуги) у сфері платежів, інші компанії – менше. Це пояснюється тим, що такі компанії (наприклад, «Compass», «TransferWise» та «Klarna») зосередили свою увагу на вузькій сфері діяльності. Разом із тим, усі компанії приділяють значну увагу захисту споживачів від шахрайських дій і різних фальсифікацій. «Фінтех-єдинороги» мають свої електронні гаманці, приділяють багато уваги швидкості проведення платежів, спрощують процес оплати покупок в Інтернеті та створюють альтернативні мережі роздрібних платіжних послуг і системи грошових переказів. У роботі окреслено перспективи розвитку діяльності фінтех-компаній. Зокрема, перспективними та актуальними є нові способи автентифікації клієнтів, використання технологій блокчейн тощо.

Ключові слова: фінансові технології, платежі, фінтех-компанії, грошові перекази, електронний гаманець.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-402-408>

Табл.: 2. **Бібл.:** 24.

Скицько Володимир Іванович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіко-математичного моделювання, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (просп. Перемоги, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: skitsko.kneu@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6290-9194>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/H-9776-2018>

Дідух Ілона Василівна – студентка, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (просп. Перемоги, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: diduhilona@gmail.com

УДК 336:004
JEL: G29; L86

Скицко В. И., Дидух И. В. Финтех в сфере платежей: мировой опыт, тенденции и перспективы

Финтех предоставляет возможность получения финансовых услуг новыми способами с минимизацией необходимости присутствия клиента в офисе банка, финансовом учреждении и т. п. Развитие Интернета и мобильных устройств обусловили стремительное развитие финтех, в частности в сфере платежей. В статье исследованы тенденции и перспективы развития платежей как одного из популярных направлений финансовых технологий через призму компаний, занимающих лидирующие позиции в этой сфере. Исследованы основные направления и этапы развития таких финтех-компаний, ключевые аспекты в их деятельности. В частности, в работе проведено сравнение основных этапов развития компаний «Ant Financial» и «Paytm» по показателям рыночной капитализации, количества пользователей и сферы деятельности. Исследовано, как новые услуги в сфере платежей облегчают жизнь пользователей. Проанализированы современные тенденции развития сферы платежей и их распространение среди компаний – лидеров в этой сфере. В частности, исследования показали, что только две компании – «Ant Financial» и «Paytm» – охватывают все актуальные аспекты (услуги) в сфере платежей, другие компании – меньше. Это объясняется тем, что такие компании (например, «Compass», «TransferWise» и «Klarna») сосредоточили свое внимание на узкой сфере деятельности. Вместе с тем, все компании уделяют значительное внимание защите потребителей от мошеннических действий и различных фальсификаций. «Финтех-единороги» имеют свои электронные кошельки, уделяют много внимания скорости проведения платежей, упрощают процесс оплаты покупок в Интернете и создают альтернативные сети розничных платежных услуг и системы денежных переводов. В работе описаны перспективы развития деятельности финтех-компаний. В частности, перспективными и актуальными являются новые способы аутентификации клиентов, использование технологии блокчейн и т. п.

Ключевые слова: финансовые технологии, платежи, финтех-компания, денежные переводы, электронный кошелек.

Табл.: 2. **Библ.:** 24.

Скицко Владимир Иванович – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономико-математического моделирования, Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана (просп. Победы, 54/1, Киев, 03057, Украина)

E-mail: skitsko.kneu@gmail.com